

Sveučilište u Rijeci

Filozofski fakultet, Odsjek za pedagogiju

Međunarodni projekt *The Academic Profession in Europe: Responses to Societal Challenges* provodi se kroz EUROCORES/EuroHESC program Europske znanstvene zaklade (European Science Foundation).

Civilna misija sveučilišta: element u tragovima?

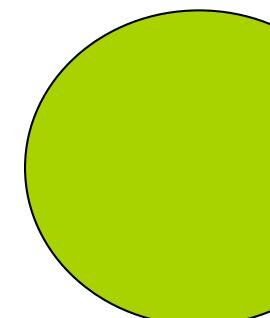
Bojana Ćulum i Jasminka Ledić

Prikaz publikacije i rezultata istraživanja

Izdavač: Filozofski fakultet u Rijeci

Recenzenti: prof. dr. sc. Gojko Bežovan i dr. sc. Tihomir Žiljak

Rijeka, listopad 2010., prvo izdanje

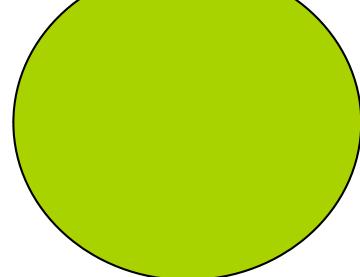

✖ Publikacija se temelji na istraživačkom radu provedenom na Filozofskom fakultetu u Rijeci u okviru projekta *The Academic Profession and Societal Expectations: Challenges for University Civic Mission* koje financira Nacionalna zaklada za znanost, visoko školstvo i tehnologiski razvoj Republike Hrvatske. Ovaj je projekt dio međunarodnog projekta *The Academic Profession in Europe: Responses to Societal Challenges (EUROAC)*, koji se provodi kroz EUROCORES/EuroHESC program Europske znanstvene zaklade (ESF - European Science Foundation).

✖ Mišljenja, nalazi i zaključci ili preporuke navedene u ovom materijalu označavaju mišljenje autorica i ne reflektiraju nužno stajališta Nacionalne zaklade za znanost, visoko školstvo i tehnologiski razvoj Republike Hrvatske.

Struktura prezentacije i publikacije

- ✖ Civilna misija sveučilišta (CMS) – opis koncepta
- ✖ Razlozi jačanja CMSa
- ✖ Inicijative zagovaranja CMSa u međunarodnom okruženju
- ✖ Strateške smjernice poticanja integracije CMSa
- ✖ Metodologija istraživanja
 - ✖ Ciljevi istraživanja
 - ✖ Opis pokazatelja CMSa
 - ✖ Uzorak istraživanja
 - ✖ Metode i tehnike prikupljanja podataka i analize
- ✖ Najrelevantniji rezultati
- ✖ Izazovi integracije CMSa na hrvatska sveučilišta
- ✖ Projekcija razvoja CMSa – UNESCO vs. Lisabonska deklaracija

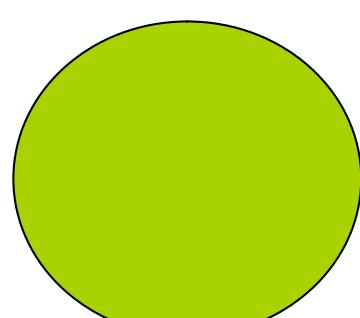

Civilna misija sveučilišta

UNESCO Svjetska deklaracija o visokom obrazovanju za 21. stoljeće

„...osnovna misija sveučilišta – obrazovanje, izobrazba, istraživanje i posebno doprinos održivom razvoju i napretku društva u cjelini – treba biti očuvana, ojačana i proširena kako bi mogla obrazovati visoko kvalificirane, ali prije svega društveno odgovorne građane...“ (članak 2)

„...posebnu pažnju valja posvetiti ulozi koju sveučilišta i visoko obrazovanje imaju za razvoj zajednice i društva i to osobito kroz aktivnosti kojima je cilj sustavno uklanjanje siromaštva, gladi, nasilja, netolerancije, diskiminacije, nepismenosti, širenja bolesti, degradacije okoliša te putem aktivnosti koje teže razvoju mira...“ (članak 4)

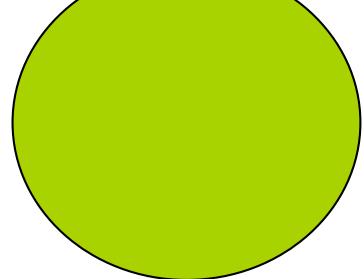
„...sveučilišta trebaju obrazovati studente koji će biti dobro informirani i visoko motivirani građani, sposobni kritički promišljati, analizirati probleme u društvu, tražiti sustavno rješenja za te probleme, a zatim ih i primjeniti, pri čemu valja istaknuti važnost prihvatanja svoje društvene odgovornosti.“ (članak 9)

Civilna misija sveučilišta

- ✖ **Harkavy (2006)** - definiranje civilne misije sveučilišta je ključno, a obrazovanje studenata da budu demokratski, kreativni, brižni i konstruktivni građani demokratskog društva nužno za razvoj i održanje demokracije.

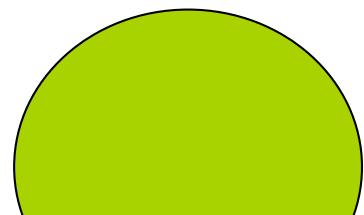
- ✖ **Ostrander (2004)** - akademsko znanje treba se temeljiti na životnim uvjetima i povezivati s praksom, služiti poboljšanju uvjeta života u lokalnim zajednicama te razvijanju demokracije i civilnog društva.

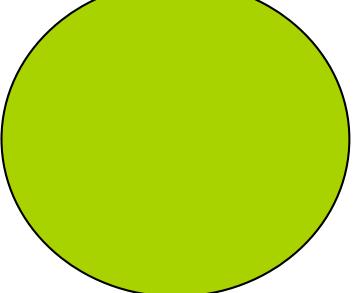
- ✖ **Checkoway (2001)** - civilna misija sveučilišta, pored pripreme studenata za aktivno sudjelovanje u demokraciji i razvoj znanja za boljšak zajednice i društva općenito, podrazumijeva i promišljanje i djelovanje na javne dimenzije obrazovnog rada.

Civilna misija sveučilišta

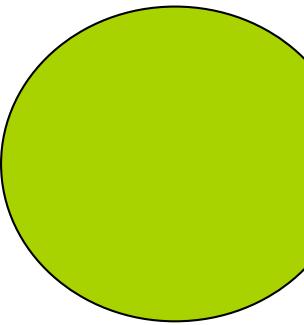
✖ Ledić (2007) - civilna misija sveučilišta podrazumijeva napore akademske zajednice koji se odvijaju kroz istraživanje, nastavu, stručni rad i djelovanje u zajednici njezinih članova, a usmjereni su unapređenju kvalitete života u zajednici i obrazovanju aktivnih i društveno odgovornih građana.

Razlozi osnaživanja CMSa

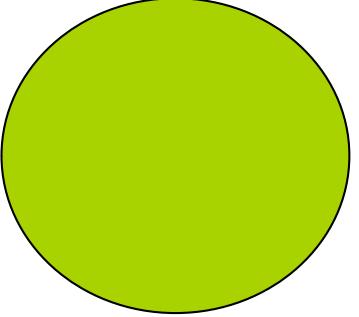
Aktualna rasprava u međunarodnoj akademskoj zajednici ukazuje na slijedeće temeljne razloge:

- aktualni problemi društva
 - tržišna orijentacija suvremenih sveučilišta – *McUniversity?*
 - kritika akademskog znanja
 - slab utjecaj srednješkolskih programa obrazovanja za aktivno građanstvo
 - nizak stupanj civilnog zalaganja građana
-

Razlozi osnaživanja CMSa

Individualna i kompetitivna paradigma sveučilišta	Društvena i suradnička paradigma sveučilišta
Fokus na sadržaj	Fokus na sadržaj, mogućnosti primjene i vrijednost
Fokus na izobrazbu produktivnih profesionalaca	Fokus na obrazovanje društveno odgovornih građana koji profesionalno obnašaju svoje funkcije
Orijentacija prema potrebama tržišta rada	Orijentacija prema potrebama društva u cjelini
Javno dobro visokog obrazovanja temeljeno na individualnom statusu i obogaćivanju pojedinca profesionalca i ekonomskom razvitu	Javno dobro visokog obrazovanja temeljeno na doprinosu građana profesionalaca javnom, i zajedničkom dobru te razvoju ljudskog i društvenog kapitala

Aktualna i poželjna paradigma sveučilišta (Escrivas, C., *Higher Education in the World 3 – Higher Education: New Challenges and Emerging Roles for Human and Social Development*)

Inicijative zagovaranja CMSa u međunarodnom okruženju

- ✖ ključni dokumenti i deklaracije

- ✖ Magna Charta
- ✖ Svjetska deklaracija o visokom obrazovanju za 21. stoljeće
- ✖ Wingspread Declaration on Renewing the Civic Mission of the American Research University
- ✖ President's Fourth of July Declaration on the Civic Responsibility of HE
- ✖ Budapest Declaration for a Greater Europe without Dividing Lines
- ✖ The Declaration on the Responsibility of Higher Education for a Democratic Culture: Citizenship, Human Rights and Responsibility
- ✖ The Talloires Declaration on the Civic Roles and Social Responsibilities of HE

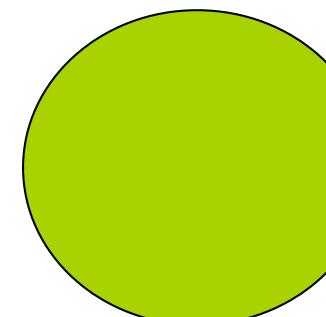
- ✖ konferencije

- ✖ istraživački centri i projekti

- ✖ publikacije

- ✖ stručne organizacije, konzorciji, koalicije, mreže

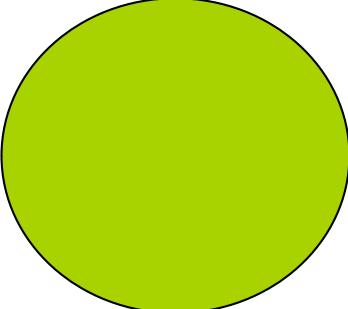
- ✖ kampanje

Strateške smjernice poticanja integracije CMSa

- ✖ razina obrazovnih politika i
- ✖ institucionalna razina sveučilišta i fakulteta,
 - ✖ visokoškolska nastava,
 - ✖ akademska istraživanja,
 - ✖ civilno zalaganje članova akademske zajednice u zajednici,
 - ✖ razvoj posebnih kolegija i studijskih programa te
 - ✖ adekvatno vrednovanje civilnog zalaganja sveučilišnih nastavnika

Ideja civilne misije, kao i procesi konkretnog civilnog zalaganja sveučilišta (članova sveučilišne zajednice) moraju biti **institucionalizirani** i utemeljeni u **upravljačkim strukturama i strategijskim dokumentima!**

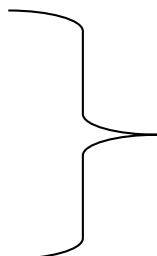
Metodologija istraživanja – ciljevi i opis pokazatelja CMSa

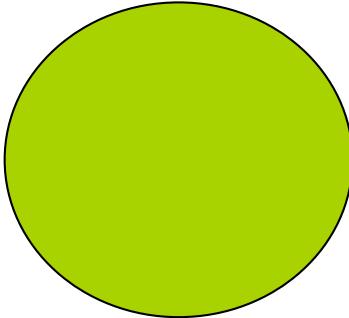
Ciljevi istraživanja:

- utvrditi pretpostavke poticanja i razvoja civilne misije i civilnog zalaganja na hrvatskim sveučilištima i
 - izraditi projekciju razvoja civilne misije sveučilišta u Hrvatskoj te predložiti strateške promjene koje sveučilišta trebaju poduzeti kako bi koncept civilne misije sveučilišta (jače) integrirala u svoje temeljne akademske djelatnosti
-

Opis pokazatelja CMSa:

- ✖ doprinos razvoju zajednice
- ✖ aktivno građanstvo
- ✖ društvena odgovornost

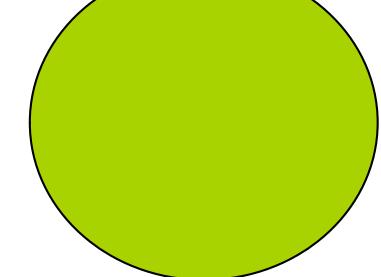

- ✖ nastava
 - ✖ istraživanje
 - ✖ djelovanje u zajednici
 - ✖ upravljanje
-

Metodologija istraživanja – uzorak, metode i postupci

Uzorak istraživanja – dokumenti i ispitanici

Tip uzorka	Broj	
1. Studij dokumentacije		
Dokumenti zakonske regulative visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj	29	<ul style="list-style-type: none">✗ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju✗ Statuti sveučilišta (7)✗ Statuti sastavnica sveučilišta (20)✗ Pravilnik o izborima u znanstveno-nastavna, znanstvena, nastavna, suradnička i stručna zvanja
Dokumenti koji usmjeravaju i opisuju visoko obrazovanje u Republici Hrvatskoj	6	<ul style="list-style-type: none">✗ Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005-2010✗ Strateški okvir razvoja 2006- 2013✗ Strategije razvoja sveučilišta
Zapisnici sa sjednica rektorskog zbora	44	<ul style="list-style-type: none">✗ OECD Thematic Review Tertiary Education – Country Background
Ukupno dokumenti	79	
2. Intervju		
Ispitanici - rektori/ca sveučilišta u Hrvatskoj	4	<ul style="list-style-type: none">→ ✗ Zagreb, Rijeka, Osijek, Pula
Ukupno rektori	4	

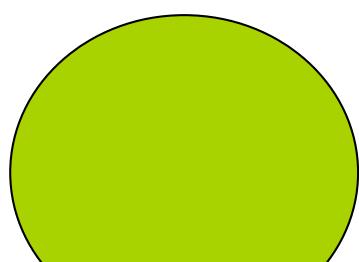

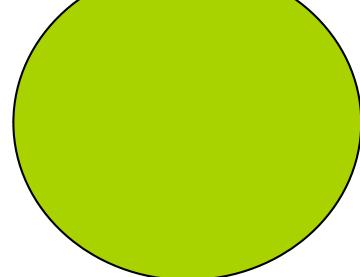
Najrelevantniji rezultati (1/4)

✖ Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju pruža povoljno pravno-organizacijsko okruženje za razvoj CMSa hrvatskih sveučilišta

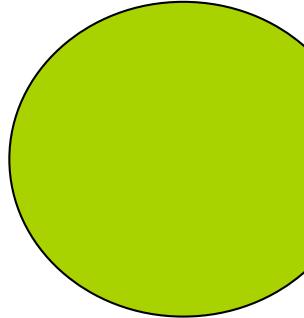
visoko obrazovanje temelji se na «*otvorenosti visokih učilišta prema javnosti, građanima i lokalnoj zajednici*» te sveučilišnoj «*interakciji s društvenom zajednicom u cilju razvoja društvene odgovornosti studenata i drugih članova akademske znanstvene zajednice*»;

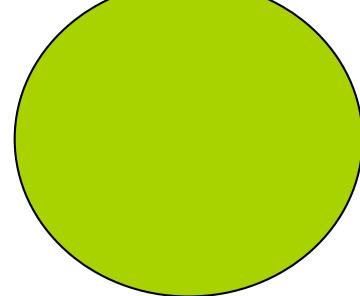
«*akademske slobode, akademska samouprava i autonomija sveučilišta uključuju i odgovornost akademske zajednice prema društvenoj zajednici u kojoj djeluje*».

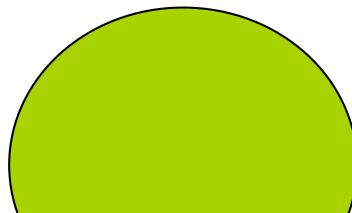
Najrelevantniji rezultati (2/4)

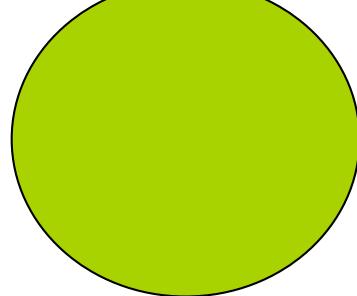
- ✖ nepovoljan status CMSa u ostalim analiziranim dokumentima, osobito statutima sveučilišta i njihovim sastavnicama te uvjetima vrednovanja i napredovanja sveučilišnih nastavnika
 - ✖ utvrđena identičnost statutarnih odredbi na horizontalnoj razini (između sveučilišta i između sastavnica) te vertikalnoj razini (u odnosu sveučilišta i njihovih sastavnica) - nedostatak autentičnog pristupa pri definiranju misije sveučilišta i fakulteta uopće pa tako i CMSa
 - ✖ Sveučilišta u Hrvatskoj i pripadajuće sastavnice sveučilišta međusobno se ne razlikuju po svojim misijima i načinima definiranja temeljnih akademskih djelatnosti
 - ✖ temeljni dokumenti koji reguliraju djelovanje visokoškolskih ustanova nemaju razvijene odredbe odgovornosti spram zajednice u kojoj djeluju
-

Najrelevantniji rezultati (3/4)

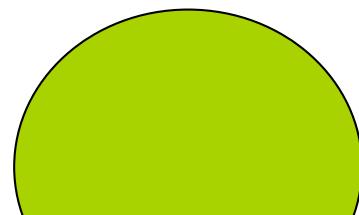
- ✖ snažno usmjerenje sveučilišta spram razvoja suradnje i doprinosa zajednici putem sklapanja partnerstva s poslovnim strukturama te postizanja visoke razine vrsnoće u suradnji s gospodarstvom
- ✖ nedovoljna prisutnost pokazatelja CMSa u statutima, praćenih kroz temeljne akademske djelatnosti nastave, istraživanja i djelovanja za zajednicu - osobito poticanje aktivnog građanstva
- ✖ promišljanja rektora ukazuju kako su, na deklarativnoj razini, pojedini aspekti CMSa prepoznati kao temeljni elementi svrhe sveučilišta – ipak, CMS kao složeni koncept, rektorima je slabo poznat

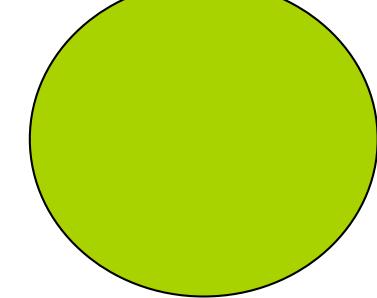

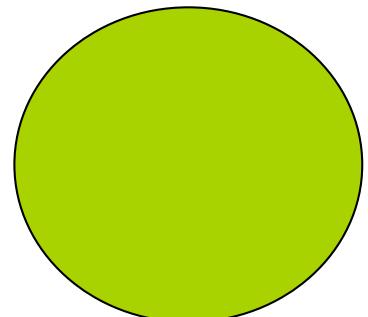
Najrelevantniji rezultati (4/4)

- ✖ inicijative kojima se promovira CMS nisu dio strateških smjernica razvoja
- ✖ akademske djelatnosti nastave, istraživanja i djelovanja u zajednici **nisu** prepoznate kao mehanizmi integracije aspekata CMSa
- ✖ nedovoljna prisutnost pokazatelja CMSa u statutima, praćenih kroz temeljne akademske djelatnosti nastave, istraživanja i djelovanja za zajednicu - osobito poticanje aktivnog građanstva
- ✖ dominacija istraživačke izvrsnosti u uvjetima napredovanja - analiza strategija i rektorska promišljanja ne ostavljaju prostora za optimistično vjerovanje u ikakve skorašnje promjene ovog segmenta

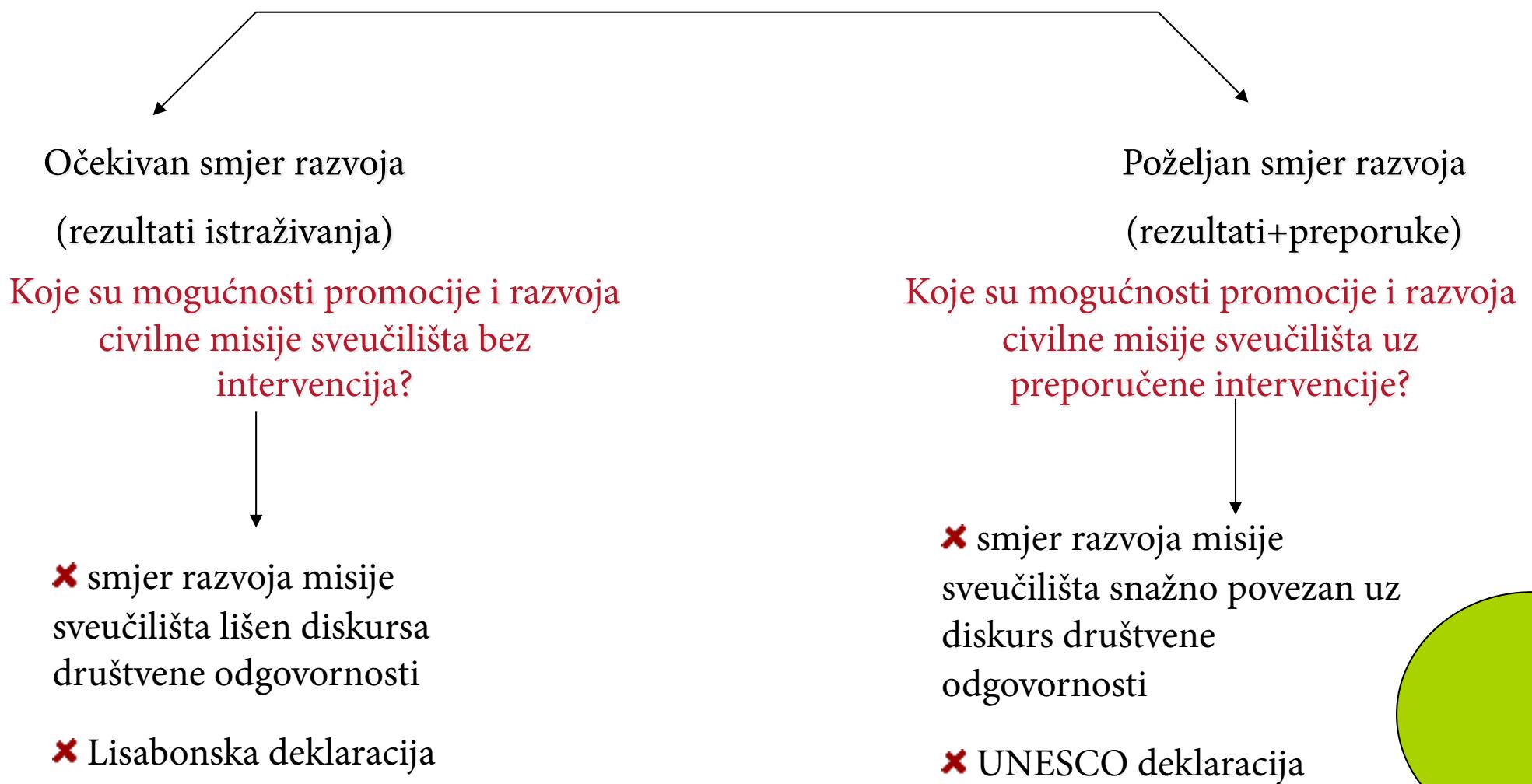

Izazovi integracije CMSa

- ✖ vrednovanje civilnog zalaganja i izbori u viša zvanja,
 - ✖ osobni stav sveučilišnih nastavnika prema civilnom aspektu djelovanja,
 - ✖ otpor sveučilišnih nastavnika,
 - ✖ dominantno tradicionalno promišljanje o nastavi i istraživanjima,
 - ✖ manjak kadra i neadekvatno obrazovan kadar,
 - ✖ financije,
 - ✖ niska razina mobilnosti,
 - ✖ centralizacija i birokracija i
 - ✖ organizacijski problemi.
-

Projekcija razvoja CMSa

UNESCO vs. Lisabonska deklaracija

Projekcija razvoja CMSa

Očekivani smjer razvoja - Lisabonska deklaracija

- ✖ koncept CMSa i društvene odgovornosti sveučilišta te prisutnost sveučilišta u pružanju potencijalnih rješenja na društvene potrebe i probleme zajednice (i društva uopće) ostaju na samoj margini interesa i nerealizirani
- ✖ proklamirana istraživačka orientacija hrvatskih sveučilišta i dalje će se primarno vezivati uz gospodarski rast i razvoj i zadovoljavanje potreba tržišta rada
- ✖ nije realno očekivati ikakve promjene u procesima redefiniranja klasičnih obrazaca visokoškolske nastave, istraživanja i vrednovanja u smjeru poticanja civilnog zalaganja, obrazovanja za aktivno građanstvo i razvijanja niza aktivnosti temeljenih na potrebama zajednice
- ✖ jasna (politička) opredjeljenja Strateškog okvira za razvoj 2006 – 2013 i Plana razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005 – 2010 spram Lisabonske deklaracije - **visoko obrazovanje kao instrument političkih i gospodarskih lisabonskih načela i ciljeva**

Projekcija razvoja CMSa

Poželjan smjer razvoja - UNESCO deklaracija

- ✖ integracija komponenti CMSa u strateške smjernice razvoja sveučilišta
- ✖ procesima integracije načela civilne misije sveučilišta i promociji civilnog zalaganja pristupiti putem redefiniranja temeljnih akademskih djelatnosti
- ✖ kod studenata poticati značajku, istraživanja, analiziranje i kritičko promišljanje, osvještenost o aktualnim potrebama i problemima društva, odgovornost za sebe, druge ljude i zajednicu.
- ✖ redefiniranje i osmišljavanje novih izbornih kolegija i/ili završnih studentskih radova koji bi uključivali model učenja zalaganjem u zajednici
- ✖ poučavanje i učenje studenata prilagoditi aktualnim potrebama društva i naglasak staviti na obrazovanje društveno odgovornih i aktivnih građana
- ✖ stvaranje (dugoročnih) partnerskih odnosa sa zajednicom - niže razine obrazovanja, lokalna vlast i organizacije civilnoga društva

Projekcija razvoja CMSa

Poželjan smjer razvoja - UNESCO deklaracija

- ✖ osigurati obrazovne prilike za stručno usavršavanje sveučilišnih nastavnika s ciljem kvalitetnije implementacije modela sveučilišne nastave i istraživanja koji potiču učenje zalaganjem u zajednici
- ✖ sveučilišta definiraju istraživačke prioritete u suradnji sa zajednicom i razvijaju projekte koji će odgovarati na aktualne potrebe i probleme
- ✖ snažna institucionalna podrška i stabilna infrastrukturna podloga - mreža stručnih suradnika, centra, sveučilišni ured, logistička podrška
- ✖ promjene u sustavu vrednovanja rada sveučilišnih nastavnika koje bi tada civilno zalaganje nastavnika trebale prepoznati i ozbiljno valorozirati
- ✖ aktivnosti zalaganja u zajednici učiniti sastavnim dijelom svakodnevnog studentskog intelektualnog života

Zaključna razmatranja

Uspješno ispunjavanje civilne misije moguće jedino u sinergijskom djelovanju svih predstavnika sveučilišne zajednice – onih na upravljačkim pozicijima, sveučilišnih nastavnika, studenata, administrativnog i ostalog osoblja.